משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר מועד

עיקר תוספות יום טוב על משנה ראש השנה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה ראש השנה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 6
משנה ט 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ט 8
פרק ג 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 10
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 10
פרק ד 11
משנה א 11
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 12
משנה ט 13

פרק א

משנה א

א שֶׁהֲרֵי מָנָה שָׁנָה זוֹ שְׁנַת אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְשָׁנָה רְבִיעִית לְמִלְּךְ שְׁלֹמֹה. רַשִׁ"י:

ב כְּדֵיְלֵיף לַהּ מִקְּרָאֵי בַּגְּמָרָא:

ג לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אַסְבְּרָא לֵיהּ, דִּבְהוּ קָיְמִינַן הַשְׁתָּא:

ד דְּאִלּוּ בְּנִיסָן שֶׁלְּאַחַר אָדָר וְכָתַב שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, אַף עַל פִּי שֶׁלְּפִי הָאֱמֶת הִיא שָׁנָה הַשְּׁנִיָּה, לֵיכָּא לְמֵימַשׁ כוּ', שֶׁכֵּיוָן שֶׁזֶּה הַמֶּלֶךְ לֹא מָלַךְ שׁוּם נִיסָן, וְשֵׁם הַמֶּלֶךְ הֲרֵי כָּתוּב בַּשְּׁטָר, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא יוּכַל לִטְרֹחַ לָקוֹחוֹת אֶלָּא שֶׁלָּקְחוּ אַחַר הַנִּיסָן שֶׁמַּלַּךְ זֶה הַמֶּלֶךְ, וּלְאוֹתוֹ כְּדִין הוּא טוֹרֵחַ:

ה עַיֵּן בְּהָרַ"ב מִשְׁנָה ה' פֶּרֶק י' דִּשְׁבִיעִית:

ו כְּלוֹמַר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, גְּמָרָא. וְטַעֲמַיְיהוּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן מִקְּרָאֵי יָלְפִינַן לְהוּ בַּגְּמָרָא:

ז וְהַאי גְּמִירוּ הַיְנוּ שֶׁנִּגְמַר לְהִתְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר, שֶׁאֵין אוֹכְלִים אֲפִלּוּ עֲרַאי, וְהוּא מִשֶּׁיִּרְאֶה פְּנֵי הַבַּיִת:

ח גְּמָרָא. וּזְמַן לֵידַת בְּהֵמָה גַּסָּה אַף עַל גַּב דְּיוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה חֳדָשִׁים, נַמִּי בְּאָב הוּא, אֶלָּא שֶׁזְּמַן עִבּוּרָן קָדִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **בְּתִשְׁרֵי**. וְאַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים דְּחָשְׁבֵי לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָרְגָלִים, הָכִי קָאָמַר, אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים לְדִבְרֵי הַכֹּל. לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבָעֵי שְׁלֹשָׁה רְגָלִים כְּסִדְרָן דַּל מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, וּלְדִפְלִיגֵי עֲלֵיהּ דַּל רְגָלִים. גְּמָרָא:

י **לַשָּׁנִים כוּ**'. מִקְּרָאֵי יָלְפִינַן לְהוּ בַּגְּמָרָא:

יא שֶׁיּוֹם הַנְּטִיעָה אֵינוֹ מִכְּלַל יְמֵי הַקְּלִיטָה:

יב בַּגְּמָרָא יָלֵיף לַהּ:

יג הָכִי יָלְפִינַן לְהוּ בַּגְּמָרָא:

יד כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דְּתַנָּא תְּנֵי יְרָקוֹת שֶׁמַּעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מִדִּרַבָּנָן. וְכָל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁחַיָּבִים מִדְּאוֹרַיְתָא. וּדְתָנֵי יְרָקוֹת לְשׁוֹן רַבִּים, מְשׁוּם דִּתְרֵי גַּוְנֵי יָרָק הֵן דְּאָזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה כִּדְאָמְרִינַן לְעִנְיַן גָּרְנוֹ מִשֶּׁנֶּאֱגַד [וְכוּ' בְּמַסֶּכֶת מַעֲשְׂרוֹת פֶּרֶק א' מִשְׁנָה ה']:

טו וּבְגְּמָרָא אִיתָא נַמִּי וְאִם הָיְתָה שְׁנִיָּה נִכְנֶסֶת לַשְּׁלִישִׁית כוּ' כִּדְבַסָּמוּךְ בְּהָרַ"ב:

טז דְּלִעְנְיַן עֲרְלָה וּרְבָעִי כְּבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל:

יז **בְּשַׁבָּט**. הוֹאִיל וְיָצְאוּ רֹב גִּשְׁמֵי שָׁנָה וְעָלָה הַשָּׂרָף בָּאִילָנוֹת, וְנִמְצָא הַפֵּרוֹת חוֹנְטִין מֵעַתָּה. גְּמָרָא:

משנה ב

יח זֶה לְשׁוֹן הַבָּרַיְתָא, מִפְּנֵי מָה אָמְרָה הַתּוֹרָה הֲבִיאוּ עֹמֶר בְּפֶסַח, מִפְּנֵי שֶׁהַפֶּסַח זְמַן תְּבוּאָה הוּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָבִיאוּ כוּ' כְּדֵי כוּ', וְכֵן בְּכֻלָּם:

יט **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה**. בַּגְּמָרָא (דף ח) יְלִפִינַן לַהּ מִקְּרָאֵי. וְאַף עַל גַּב דְּוַדַּאי עַל כָּל הַמְּאֹרָעוֹת נִדּוֹנִין וּבְכֻלָּם אֵינָךְ שְׁלֹשָׁה דִּינִים, מִכָּל מָקוֹם בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים הַלָּלוּ הוּא גְּזַר דִּין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי כוּ' וְגוֹזְרִין לְכָל אֶחָד חֶלְקוֹ מִדְּבָרִים אֵלּוּ. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כ גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י וְאַקְּרָא דְּלֹעֵיל מִנַּיהּ קָמְהַדַּר, הִשְׁגִּיחַ אֶל כָּל כוּ', הַיּוֹצֵר אוֹתָם הִשְׁגִּיחַ יַחַד אֶת לִבָּם. וּלְהָכִי נָסֵיב הַאי תַּנָּא לְהַהִ קְרָא, לוֹמַר שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעוֹבְרִין כִּבְנֵי מָרוֹן בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל, מִכָּל מָקוֹם כֻּלָּן נִסְקָרִין בְּסִקִירָה אַחַת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם, וְהַנִּגְלֶה מִזֶּה הַמַּאֲמָר מִבֹּאר כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה, אֲבָל הַנִּסְתָּר עֵינֵינוּ קָשֶׁה בְּלִי סָפֵק, עַד כָּאן. כִּי הָאָדָם אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד בִּזְמַן אֶחָד שֶׁיַּעַבְרוּ אֶחָד אֶחָד וְיִהְיוּ נִסְקָרִים בְּסִקִירָה אַחַת, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג מַהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ לָנֶצַח, כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשְׁגָּחָתוֹ וּסְקִירָתוֹ. תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כא כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי הַשָּׁנָה. בְּרַיְתָא:

כב **וּבָחֹג**. וְאַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלְשְׁתָּן בְּשֵׁם חַגִּים נִקְרְאוּ בַּכָּתוּב, מִכָּל מָקוֹם מִלַּת חָג הֲנָחָתוֹ עַל הַמָּחוֹל וְהָרִקּוּד שֶׁהוּא בְּחַג הַסֻּכּוֹת, וְהָיְתָה שִׂמְחָה יְתֵירָה שֶׁל בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה:

משנה ג

כג **נִיסָן**. אֲבָל סִיוָן מִפְּנֵי הָעֲצֶרֶת לֹא צָרִיךְ, דִּבְסִפְירַת עֹמֶר הַדָּבָר תָּלוּי. תּוֹסָפוֹת:

כד וְאַף עַל גַּב דִּבְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז נַמִּי אֵרְעוּ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תַּקִּיפָא טוּבָא. וְעוֹד דִּבְתִשְׁעָה בְּאָב צָרָה אַחַת הֻכְפְּלָה בּוֹ. תּוֹסָפוֹת:

כה **הַפּוּרִים**. וְאִלּוּ עַל אֲדָר הַשֵּׁנִי מִפְּנֵי פּוּרִים לֹא קָתָנֵי, דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּלְעוֹלָם אֲדָר הָרִאשׁוֹן מְעֻבָּר וְיָדְעוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה דִּבְיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד נִתְקַדֵּשׁ. גְּמָרָא:

כו **פֶּסַח קָטָן**. לְפִיכָךְ קָרֵי לֵיהּ פֶּסַח קָטָן, דְּלֹא הָיָה רַק יוֹם אֶחָד. מְפָרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ:

משנה ד

כז הַיְנוּ לְאַחַר שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין מְקֻדָּשׁ, דְּאַף שֶׁנִּרְאֶה בַּעֲלִיל [בְּיוֹם כ"ט] אוֹ בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ כוּ', דְּדִלְמָא מִמְלְכֵי בֵּית דִּין וּמְעַבְּרֵי לֵיהּ וְאָתֵי לְקַלְקוּלֵי מוֹעֲדוֹת, וְאִם כֵּן אִם לֹא יָבֹאוּ עֵדִים וְיִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ לֹא יֵצְאוּ הַשְּׁלוּחִין עַד לָמָחָר, שֶׁאֵין מְקַדְּשִׁין בַּלַּיְלָה (וְאַף דְּאָז אִי אֶפְשָׁר לִדְחוֹתוֹ יוֹתֵר צְרִיכִין לְהַמְתִּין, דְּגָזְרֵי הַאי אַטּוּ

הַאי), נִמְצְאוּ מְמַעֲטִין הִלּוּכָן מַהֲלַךְ לַיְלָה וְיוֹתֵר. אֲבָל בִּשְׁאָר חֳדָשִׁים אֵינָם צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מְקֻדָּשׁ, דְּאֵין הַמּוֹעָדוֹת תְּלוּיִן בָּהֶם, וְאִם כֵּן אֵין חִלּוּל שַׁבָּת [שֶׁל עֵדִים] מְמַהֵר יְצִיאַת הַשְּׁלוּחִים. גְּמָרָא וּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י וְתוֹסָפוֹת:

כח **וּבָהֶן כּוּ'**. אֲבָל אֱלוּל אַף עַל גַּב דְּמִנֵּיהּ חַשְׁבִינַן לַעֲשׂוֹת בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ הַשָּׁנָה, לֹא נָפְקָא מִינָהּ מִידֵי, לְפִי שֶׁעֲדַיִן בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים יוֹשְׁבִים וּמְצַפִּים כּוּ', וְאִם לֹא נוֹדַע לָהֶם נוֹהֲגִין הַיּוֹם וְיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד קֹדֶשׁ עַד שֶׁיָּבֹאוּ לָהֶם שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

כט **בַּעֲלִיל**. לִישְׁנָא דִּקְרָא [תְּהִלִּים יב] אִמָּרוֹת ה' וְגוֹ' בַּעֲלִיל לָאָרֶץ. שֶׁפִּרוּשׁוֹ גָּלוּי לַכֹּל. גְּמָרָא:

משנה ו

ל **מַכְשִׁילָן**. וְשֶׁמָּא יִהְיֶה אֵצֶל אֶחָד מֵהֶן בִּזְמַן הֶעָתִיד עֵדוּת מוֹעִיל בְּיֵרֵחַ אֶחָד וְיִמָּנַע כּוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

לא **יִפָּסֵל**. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י יִכָּשֵׁל בְּפִיו כְּשֶׁיְּבַדְּקוּהוּ כְּדִלְקַמָּן. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב שֶׁמָּא יִמְצֵא אֶחָד מֵהֶן פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גַּזְלָן וְכֵיוֹצֵא בּוֹ מִשְּׁאָר הַפְּסָלָנוּת:

לב שֶׁיְּקַבְּלוּ הָעֵדוּת וְיקַדְּשׁוּ הַחֹדֶשׁ. רַשִׁ"י:

לג **עַבְדוּ**. סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּמַכְשִׁיר בְּקָרוֹב. וְדָרְשׁוּ נַמִּי כְּשֵׁרִים וּמְיֻחָסִים כִּדְדָרְשִׁינַן מֵאִתָּךְ בְּדוֹמִין לָךְ [סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ב']. תּוֹסָפוֹת:

משנה ח

לד **הַפְּסוּלִין**. פֵּרוּשׁ מִדְּרַבָּנָן, דְּאִי מִדְּאוֹרַיְתָא כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַלְקוּת כּוּ', וְאִם כֵּן גַּזְלָן הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי דְּכְתִיב בְּהֶדְיָא [שְׁמוֹת כג] אַל תָּשֶׁת וְגוֹ', וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּשֵׁרִים מִן הַתּוֹרָה פְּסוּלִים לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ:

לה מִדְּאוֹרַיְתָא אֵינוֹ קָרוּי גַּזְלָן אֶלָּא הַחוֹטֵף מִיַּד אִישׁ כְּדִכְתִיב [שְׁמוּאֵל ב כג] וַיִּגְזֹל הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי. רַשִׁ"י. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּכֵיוָן דְּמִדַּעְתּוֹ נוֹתֵן לֹא נֶחְשַׁב בְּעֵינָיו כְּגָזֵל:

לו וּכְלוֹמַר דְּלֹא מַשְׁמַע לֵיהּ לֶאֱינַשׁ אִסּוּרָא כְּשֶׁנּוֹתֵן לוֹ מִדַּעְתּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן מְמַשְׁכְּנוֹ עַל כָּרְחוֹ. תּוֹסָפוֹת:

לז וּמְשׁוּם דְּמֵירֵי בַּשְּׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה לֹא הֲווּ פְּסוּלֵי דְּאוֹרַיְתָא. אִי נַמִּי דְּמֵירֵי שֶׁמְּמַצִיאִים מָעוֹת לָעֲנִיִּים וְאָסְפֵי לְהוּ, שֶׁאֵין זוֹ סְחוֹרָה גְּמוּרָה, דְּאָזְלוּ בִּשְׁלִיחוּתַיְיהוּ. תּוֹסָפוֹת:

לח וְאִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּלֹא תֵּימָא כֵּיוָן דְּלֹא מֵחֲמַת עֲבֵרָה מִפְּסָלֵי, מִכְּשֵׁרֵי לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ מִידֵי דַּהֲוָה אַקְּרוֹבִים לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. תּוֹסָפוֹת:

לט וְאִם מְסִיחִין לְפִי תֻּמָּן לֹא גְּרִיעֵי מִנְּכְרִי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ דְּכָשֵׁר:

משנה ט

מ **מוֹלִיכִין**. אַף בַּשַּׁבָּת. רַשִּׁ"י. וְכָתַב רמ"י זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דְּיָדוּעַ הוּא שֶׁאֵין אִסּוּר שְׁבִיתַת הַבְּהֵמָה חָמוּר כְּאִסּוּר שְׁבִיתַת הָאָדָם, אֶלָּא כְּדֵי לְהָקֵל בְּאִסּוּר אָמְרוּ כֵּן כוּ', אֲבָל מַה שֶּׁנּוֹשְׂאִין אוֹתוֹ בַּמִּטָּה אֵינוֹ לְהָקֵל, דְּחוֹלֶה כְּכָפוּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מא **אוֹתוֹ**. דְּאַף עַל גַּב דְּיָחִיד הוּא, מְחַלֵּל הַשַּׁבָּת, שֶׁמָּא יִצְטָרֵף עִם אַחֵר:

מב וְהַבַּיְתוֹסִים וְהַכּוּתִים הֵם הָיוּ אוֹרְבִים לָהֶם לְעַכְּבָם כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת חֲכָמִים. רַשִּׁ"י:

מג **וְיוֹם**. וְאִם הָיָה בֵּינֵיהֶן יֶתֶר עַל כֵּן לֹא יֵלְכוּ, שֶׁאֵין עֲדוּתָן אַחַר יוֹם שְׁלֹשִׁים מוֹעֶלֶת, שֶׁכְּבָר נִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ. הָרַמְבַּ"ם:

מד **מוֹעֲדַי**. וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִמְנֵי אִקְּרֵי מוֹעֵד:

פרק ב

משנה א

א דְּאִם לֹא כֵּן חַד מִי מְהֵימָן לְהַכְשִׁירוֹ. אֲבָל לְעִנְיַן חִלּוּל הַשַּׁבָּת יָכֹל גַּם אֶחָד לְחַלֵּל כְּדֵי לְהָעִיד עָלָיו, דְּשֶׁמָּא יִצְטָרֵף עִם אַחֵר. גְּמָרָא:

ב **מִכָּל אָדָם**. מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל בְּחֶזְקַת כַּשְׁרוּת עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ שֶׁהוּא פָּסוּל זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ג **מַשּׁוּאוֹת**. לִישְׁנָא דְּיָקוּד. דִּכְתִיב [שְׁמוּאֵל ב ה] וַיִּשְׂאֵם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וּמִתְרַגֵּם וְאוֹקִידִינוּן דָּוִד. גְּמָרָא:

ד טַעְמָא מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא:

משנה ג

ה **מוֹלִיךְ כוּ'**. בַּיְרוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ לוֹמַר שֶׁהוּא כּוֹכָב. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר מַרְאוֹת הַנִּרְאוֹת בָּאֲוִיר רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם כְּמִין כּוֹכָבִים וּמִתְהַוִּים לְשָׁעָתָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ו **וּמַאַיִן כּוּ'**. פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י מַה שֵּׁם הֶהָרִים. וְהַדִּין עִמּוֹ, דְּאִם לֹא כֵּן לֹא הָוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי אֶלָּא הַר הַמִּשְׁחָה בִּלְבַד:

ז **לְסַרְטָבָא**. עַד שֶׁרוֹאִין שֶׁעוֹשִׂין כֵּן בְּהַר סַרְטָבָא. רַשִּׁ"י:

ח גְּמָרָא. וְהָא דְּתָנַן בַּמִּשְׁנָה ד' פֶּרֶק א' דְּהַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִים לְסוּרְיָא, וְהֵם אֶרְצוֹת שֶׁכְּבָשָׁם דָּוִד כְּגוֹן אֲרָם כּוּ', וּמִסְתָּמָא לַמָּקוֹם שֶׁהָיוּ מַשִּׂיאִין מַשּׁוּאוֹת שָׁם הָיוּ הוֹלְכִין הַשְּׁלוּחִים

[לְאַחַר הַתַּקָּנָה], לֹא קְשָׁיָא, דְּדֶרֶךְ סוּרְיָא הָיוּ הוֹלְכִים לְבָבֶל, שֶׁכֵּן אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָצָא לוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים מִבָּבֶל וְהָלַךְ לוֹ לִכְנַעַן דֶּרֶךְ אֲרַם נַהֲרַיִם:

משנה ה

ט **יַעְזַק**. לִישְׁנָא דִּקְרָא [וַיְשַׁעְיֵה ה] וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ, פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁהָיָה מְסַיְּג וּמְעַזֵּק בְּגָדֵר סָבִיב סָבִיב בְּעִגּוּל כְּמוֹ טַבַּעַת:

י **מְתְכַּנְּסִים**. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁחִלְּלוּהוּ לְבֹא לְהָעִיד. וּמִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם נִרְאֶה דְּאַף בִּימוֹת הַחֹל מְכֻנָּסִין כְּדֵי שֶׁשָּׁם יִהְיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָם:

יא **זַיִן כּוּ**'. וְכָל הֶחְצֵר חֲשׁוּבָה כְּאַרְבַּע אַמּוֹת כְּדִתְנַן רֵישׁ פֶּרֶק ד' דְּעֵרוּבִין נְתָנוּהוּ בְּדִיר אוֹ בְּסַהַר. תּוֹסָפוֹת:

יב **הַנָּהָר**. שֶׁהוּא גָּדֵל פִּתְאוֹם וְחוֹטֵף אֶת בְּנֵי הָעִיר וְאֶת הַיְלָדִים. רַשִׁ"י:

משנה ו

יג עַיִן בָּזֶה בַּתּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב מֵעִנְיַן מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים וּמְסִילוֹתָם:

יד רוֹצֶה לוֹמַר בְּרְאִית הָעַיִן:

טו **לִפְנֵי הַחַמָּה כּוּ**'. דְּזֶה אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים. וְהוּא הַדִּין אִם אָמְרוּ לִצְפוֹנָה וְעַל פִּי הַחֶשְׁבּוֹן הוּא לְדָרוֹמָה, וְכֵן בְּאִינָךְ. וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן נִמְצָא שֶׁעַל פִּי הַחֶשְׁבּוֹן הָיוּ סוֹמְכִין, וּמָה הָיוּ צְרִיכִין לָעֵדִים. לֹא קְשָׁיָא, דִּכְתִיב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, וּבָאָה הַקַּבָּלָה שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּמוּת הַלְּבָנָה וְאָמַר לוֹ כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ, וְנִמְצָא שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל כָּל פָּנִים יִהְיוּ עֵדֵי רְאִיָּה, וְשֶׁהַחֶשְׁבּוֹן יַסְכִּים עִמָּהֶם. וְצָרִיךְ גַּם כֵּן שֶׁיֹּאמְרוּ מְקֻדָּשׁ. וְכָל אֵלּוּ הַתְּנָאִים דַּוְקָא בְּחֹדֶשׁ חֲסֵר. אֲבָל בְּמָלֵא אִי אֶפְשָׁר לְדָחוֹתוֹ עוֹד כְּדִלְקַמָּן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

טז **שֶׁלֹּא כּוּ**'. שֶׁאָז יִהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד, וְאֵין נִזְקָקִים לַיֶּרַח בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד בֵּין שֶׁנִּרְאָה בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאָה, שֶׁאֵין לְךָ חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה יוֹתֵר עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

יז **הָלַךְ כּוּ**'. בַּבָּרַיְתָא הָלַךְ רַבִּי עֲקִיבָא וּמְצָאוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

יח וּמֵאֹתָם [דִּכְתִיב] חָסֵר דָּרְשִׁינַן אֲפִלּוּ שׁוֹגְגִין כּוּ', הָרַמְבַּ"ם בְּצוּף לְשׁוֹנוֹ בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה יוֹדֵעַ שֶׁטָּעוּ כּוּ', וּמִי שֶׁצִּוָּה לִשְׁמֹר הַמּוֹעֲדוֹת צִוָּה לִסְמֹךְ עֲלֵיהֶם:

פרק ג

משנה א

א **עַד שֶׁחֲשֵׁכָה**. הַיְנוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים. רוֹצֶה לוֹמַר שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים כִּדְפֵרֵשׁ הָרַ"ב בְּסוֹף פֶּרֶק ב' דְּשַׁבָּת שֶׁאִם לֹא יָצְאוּ אֶלָּא שְׁנֵי כּוֹכָבִים קְרֵי לֵיהּ תַּנָּא דְּהָתָם סְפֵק חֲשֵׁכָה כוּ':

ב בַּגְּמָרָא דְּאָמַר קְרָא [וְתָהֹלִים פא] כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. אֵימַת הֲוֵי חֹק, בִּגְמַר דִּין. דְּהַאי קְרָא לְעִנְיַן רֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּרִשִׁינַן לֵיהּ, וְהוּא הַדִּין כָּל הֶחָדָשִׁים, וְקָא קְרֵי לֵיהּ מִשְׁפָּט, וּמִשְׁפָּט בַּיּוֹם:

ג לְשׁוֹן הָרַ"ב צָרִיךְ עִיּוּן, דְּמַשְׁמַע שֶׁבָּא לְחַלֵּק בֵּין הַלֵּילוֹת, וְהָא לֵיתָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהֶאֱרִיךְ:

ד **בֵּית דִּין**. פֵּרוּשׁ שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. תּוֹסָפוֹת:

ה וְהִלְכָךְ גַּם לְמָחָר אֵין סוֹמְכִין עַל רְאִיָּתָן, דְּאִם לֹא כֵּן הָיְתָה רְאִיָּה בַּלַּיְלָה בְּמָקוֹם קַבָּלַת עֵדוּת, וְאֵין קַבָּלַת עֵדִים אֶלָּא בַּיּוֹם כוּ'. תּוֹסָפוֹת:

ו וּלְהָכִי הוּא דְּאִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי הַהּ סֵיפָא כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

ז גְּמָרָא. וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד. תּוֹסָפוֹת:

ח **הַשְּׁנַיִם**. הָכָא שֶׁאֵין הַבֵּית דִּין אֶלָּא שְׁלֹשָׁה קָתָנֵי הַשְּׁנַיִם לְפִי שֶׁהֵם יְדוּעִים, שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא שְׁנַיִם וְאֶחָד, וּמִן הַסְּתָם אֵין שְׁלָשְׁתָּן שָׁוֶה וְאֶחָד גָּדוֹל בְּתוֹכָם וְהוּא נִשְׁאַר יוֹשֵׁב. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּרֵישָׁא שֶׁהַבֵּית דִּין הֵם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁאֵין שְׁנַיִם מְבֹרָרִים, קָתָנֵי שְׁנַיִם:

משנה ב

ט בַּגְּמָרָא. וְנִרְאֶה לִי דְּתַנָּא נָסֵיב פָּרָה וְלֹא שׁוֹר כְּדִכְתִיב בַּקָּרָא, דְּלֹא תִטְעֶה לוֹמַר דַּוְקָא שֶׁל שׁוֹר אֲבָל שֶׁל פָּרָה לֹא. וּמוֹהַרַ"מ כַּ"ץ תֵּרֵץ דְּקָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא תֵּימָא יוֹבֵל דַּוְקָא שֶׁל זָכָר, קָא מַשְׁמַע לָן שֶׁל פָּרָה דַּוְקָא לֹא, הָא שֶׁל שְׁאָר נְקֵבוֹת כְּשֵׁרוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

י **בְּקָרָן**. תֵּימַהּ דְּלֹא מַיְיתֵי קְרָא דְּיִצְחָק דִּכְתִיב בְּסַבַּךְ בְּקַרְנָיו כוּ'. יֵשׁ לוֹמַר דְּנִרְאֶה לִי לַאֲתוֹיֵי הַאי מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּיהּ בְּשָׁמְעֲכֶם קוֹל הַשּׁוֹפָר. תּוֹסָפוֹת:

יא פֵּרֵשׁ רַשַּׁ"י אִקְרֵי קֶרֶן כִּדְאָמְרָן וְאִקְרֵי שׁוֹפָר דִּכְתִיב בְּמַתַּן תּוֹרָה בִּמְשׁוֹךְ הַיּוֹבֵל וּכְתִיב וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת אֲבָל מֵהַאי קְרָא דְּמַתְנִיתִין אֵין רְאָיָה, דְּאַדְרַבָּה מִנֵּיהּ מוּכָח דְּשׁוֹפָר אִקְרֵי קֶרֶן, וְעוֹד צָרִיךְ לְהוֹכִיחַ דִּבְעָלְמָא אִקְרֵי שׁוֹפָרוֹת בְּלֹא קֶרֶן:

משנה ג

יב **יָעֵל**. פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס חַיָּה שֶׁכֵּן שְׁמָהּ, וְקוֹרִין אוֹתָהּ שטיינבא"ק. וּבָעָרוּךְ פֵּרֵשׁ שֶׁהִוא כִּשְׁבָּה נְקֵבָה, וְקֶרֶן הַכִּשְׁבָּה רָגִיל לִהְיוֹת פָּשׁוּט. וּכְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס נִרְאֶה דְּיָעֵל חַיָּה דִּכְתִיב

[תְּהִלִּים קד] הָרִים הַגְּבוֹהִים לַיְעֵלִים. וְאַקּוֹ וְדִישָׁן [דְּבָרִים יד] מְתַרְגֵּם וְיַעֲלָה וְרֵימָא. תּוֹסָפוֹת. וּמִדִּבְרֵיהֶם לָמַדְנוּ שֶׁפֵּרוּשׁ פָּשׁוּט הַיְינוּ שֶׁזֶּה רָגִיל לִהְיוֹת פָּשׁוּט:

יג **מִן הַצָּדָדִין**. פֵּרֵשׁ הָרַ"ן דִּשְׁלִשָּׁה הַמְהַלְכִין בַּדֶּרֶךְ גָּדוֹל בָּאֶמְצַע (יוֹמָא דַּף לז) וְהָכָא שׁוֹפָר גָּדוֹל שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּשּׁוֹפָר:

יד **מַאֲרִיךְ**. לְהֶכִּירָא בְּעָלְמָא לְהוֹדִיעַ שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם כוּ', וּמִיהוּ בְּמַאי דְּתָקַע בַּהֲדֵי חֲצוֹצְרוֹת נָפֵיק אַף עַל גַּב דִּתְרֵי קָלָא לֹא מְשְׁתַּמְעֵי, הָכָא מִשּׁוּם דְּחָבִיב לֵיהּ יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ וְשָׁמַע. גְּמָרָא:

משנה ד

טו כְּלוֹמַר כָּל דָּבָר שֶׁיֵּצֵר לָכֶם, כְּגוֹן בַּצֹּרֶת וְדֶבֶר וְאַרְבֶּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. הָרַמְבַּ"ם:

טז **כְּפוּפִין**. שֶׁסְּתָמָן כְּפוּפִין. רַשׁ"י. וְטַעְמָא דְּבָעֵינַן כְּפוּפִים מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא כַּמָּה דְּכָיֵיף אֱינִישׁ דַּעְתֵּיהּ טְפֵי מְעַלֵּי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יז **כֶּסֶף**. מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא דְּתַעֲנִית יוֹמָא דִּכְנוּפְיָא. וְאַשְׁכְּחָן בִּכְנוּפְיָא דַּחֲצוֹצְרוֹת שֶׁל מֹשֶׁה הָיוּ שֶׁל כֶּסֶף. אִי נַמִּי דְּתוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִשּׁוּם כְּבוֹד יוֹם טוֹב עֲבְדִינַן זָהֳב. גְּמָרָא:

משנה ו

יח וְאַף עַל גַּב דִּלְקַמָּן גַּבֵּי נִקַּב וּסְתָמוֹ פַּסְלִינַן שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ, דַּוְקָא הָתָם בְּנִקַּב שֶׁסְּתָמוֹ בַּחֲתִיכָה אַחֶרֶת בַּחֲלַל הַנֶּקֶב, דְּחָסֵר הוּא. אֲבָל אִם חִבֵּר הַסֶּדֶק בְּדָבָק חוֹזֵר לִכְמוֹת שֶׁהָיָה וְאֵין הַדָּבָק נִכָּר בֵּין הַסְּדָקִים. הָרֹא"שׁ:

יט רַשׁ"י. וְנִרְאֶה שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ שֶׁנִּסְדַּק מִשְּׁנֵי צְדָדָיו לְגַמְרֵי וְנֶחְלַק לִשְׁנֵי חֲתִיכוֹת. וְלֹא נָהִירָא, דְּאִם כֵּן הַיְינוּ דִּבֵּק שִׁבְרֵי שׁוֹפָרוֹת. אֶלָּא נִסְדַּק הַיְינוּ שֶׁנִּסְדַּק מִצַּד אַחֵר לְאָרְכּוֹ עַל פְּנֵי כֻּלּוֹ, וְהַיְינוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּנִסְדַּק כֻּלּוֹ אֵין שֵׁם שׁוֹפָר עָלָיו, אֶלָּא כַּחֲתִיכַת שׁוֹפָר שֶׁתִּקְּנָהּ וְעָשָׂה כְּעֵין שׁוֹפָר דָּמִי. וְכָל שֶׁכֵּן דִּבֵּק שִׁבְרֵי כוּ', וְזוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי. תּוֹסָפוֹת, וְעַיֵּן עוֹד:

משנה ז

כ **וְכֵן וְגוֹ'**. מַשְׁוֶה אוֹתָם מִזֶּה הַצַּד. שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם הַמַּשְׁמִיעַ וְהַשּׁוֹמֵעַ אֵינָן בְּמָקוֹם אֶחָד:

משנה ח

כא **כְּלַפֵּי מַעְלָה**. יִתְכֵּן בְּעֵינֵי שֶׁהָיְתָה הָרַמַּת יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוֹרָאָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ כְּלַפֵּי מַעְלָה וְיִשַּׁעְבְּדוּ לִבָּם לַשָּׁמַיִם כְּעֵין הוֹרָאַת הַנָּחָשׁ שֶׁעַל הַנֵּס כִּדְבָסְמוּךְ כוּ', וְיִתְכֵּן מְאֹד שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל הַגִּבְעָה כְּטַעַם הַנָּחָשׁ שֶׁעַל הַנֵּס כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ

לְרָאוֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר רָאוּ כִּי הֵרִים יָדוֹ גַּם הֵמָּה הִסְתַּכְּלוּ וְכִוְּנוּ לִבָּם, וְלֹא כֵן כַּאֲשֶׁר הֵנִיחַ יָדוֹ:

כב **זֶה הַכְּלָל**. נִרְאֶה דְּלַאֲתוֹיֵי בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין דְּתָנֵי בַּגְּמָרָא שֶׁאִם יָצָא אֵינוֹ מוֹצִיא, דְּבִשְׁלָמָא בִּרְכַּת הַמִּצְוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִין זֶה בָּזֶה וּלְפִיכָךְ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יָצָא לְעַצְמוֹ מוֹצִיא לְאֲחֵרִים כְּדֵי לָצֵאת יְדֵי עֲרֻבוּתוֹ, אֲבָל בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין אֵין כָּאן עַרְבוּת, דְּלֹא לִתְהֲנֵי וְלֹא לְבָרִיךְ:

פרק ד

משנה א

א **בֵּית דִּין**. מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין זְרִיזִין הֵן וְלֹא יָבֹאוּ הַתּוֹקְעִים לְהַעֲבִיר הַשּׁוֹפָר בִּפְנֵיהֶם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁבֵּית דִּין מַזְהִירִין אֶת הָעָם וּמוֹדִיעִים אוֹתָם. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ב שְׁמַע מִנַּיהּ דְּבִזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם אַיְרִינַן, וְהָכִי קָאָמַר וְעוֹד כוּ' יְרוּשָׁלַיִם יְתֵירָה קֹדֶם הַחֻרְבָּן שֶׁהוּא קֹדֶם הַתַּקָּנָה, לְיַבְנֶה אַחַר הַחֻרְבָּן וְאַחַר הַתַּקָּנָה. וְזֶה לְפִרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם. אֲבָל לְפִרוּשׁ רַשׁ"י דִּירוּשָׁלַיִם בִּכְלַל מְדִינָה, כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּהָכָא לְאַחַר הַחֻרְבָּן, שֶׁתִּקֵּן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ג **שִׁבְעָה**. פֵּרַשְׁתִּי בְּסֵכָּה פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה י"ב דְּשִׁבְעָה הַיְנוּ לַאֲפוֹקֵי רִאשׁוֹן בִּלְבַד. וּלְעוֹלָם בְּשַׁבָּת שֶׁבַּשִּׁבְעָה אֵינוֹ נִטָּל. וְהַיְנוּ טַעְמָא דְּלֹא הֻצְרְכוּ לְתַקֵּן בְּלוּלָב שֶׁיִּדְחֶה שַׁבָּת כְּמוֹ בְּשׁוֹפָר, דְּשׁוֹפָר כִּי אָתֵי בְּשַׁבָּת וְלֹא יִתְקַע חָיְישִׁינַן שֶׁתִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת שׁוֹפָר, אֲבָל לוּלָב כִּי אָתֵי בְּשַׁבָּת אִיתָא בִּשְׁאָר יוֹמֵי. אִי נַמִּי מִשּׁוּם דְּשׁוֹפָר אָתֵי לְזָכְרוֹן טָפֵי מִלּוּלָב. הָר"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ד דְּשֶׁמָּא לֹא יָבֹאוּ עֵדִים כְּלָל. אוֹ שֶׁל יוֹם טוֹב דְּשֶׁמָּא עוֹד סוֹף הָעֵדִים לָבֹא הַיּוֹם:

ה **הִתְקִינוּ כוּ'**. וְאִם לֹא בָּאוּ קֹדֶם הַמִּנְחָה אָמְרוּ שֶׁל חֹל. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

ו **מַלְכוּיוֹת**. וְאַף עַל גַּב דְּבִקְרָאֵי נִזְכְּרוּ הַמַּלְכוּיוֹת בָּאַחֲרוֹנָה. מַקְדִּימִין אוֹתָן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא אִמְרוּ לְפָנַי מַלְכוּיוֹת כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם, זִכְרוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה זִכְרוֹנְכֶם לְפָנַי לְטוֹבָה, וּבְמֶה, בְּשׁוֹפָר. וְהַטַּעַם מְבֹאָר כִּי קֹדֶם רָאוּי שֶׁנַּמְלִיךְ מַלְכוּתוֹ עָלֵינוּ וְאַחַר כָּךְ יַעֲלֶה זִכְרוֹנֵנוּ לְפָנָיו לְטוֹבָה:

ז **לָמָּה כו'**. הָכִי קָאָמַר, לָמָּה הוּא מַזְכִּיר עֲשָׂר, לֵימָא תֵּשַׁע, דְּהוֹאִיל וְאִשְׁתַּנּוּ מַלְכוּיוֹת מִזִּכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת לְעִנְיַן תְּקִיעָה, בְּדִין הוּא דְּלִשְׁתְּרֵי נַמִּי לִפְחוֹת מֵהֶן:

משנה ו

ח **מַעֲשָׂרָה**. כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה הִלּוּלִים דְּהַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ [תְּהִלִּים קנ] דִּכְתִיב בֵּהּ הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר. אִי נַמִּי כְּנֶגֶד עֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י דִּכְתִיב בֵּהּ נַמִּי שׁוֹפָר. אִי נַמִּי כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרָא הָעוֹלָם, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. גְּמָרָא:

ט וְאַף עַל גַּב דִּבְכָל מָקוֹם אָמְרִינַן תּוֹרָה וּנְבִיאִים וּכְתוּבִים, יֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דִּקְרָאֵי דִּכְתוּבִים קָדְמוּ לַנְּבִיאִים. תּוֹסָפוֹת:

י **שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ**. כְּנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. וְאָמְרֵי לַהּ כְּנֶגֶד כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים. גְּמָרָא:

משנה ז

יא וּמִנְהָגָם הָיָה שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר הַמִּתְפַּלֵּל בְּיוֹצֵר אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל בְּמוּסָף אֶלָּא שְׁלִיחַ צִבּוּר אַחֵר. הָרַ"ן:

יב וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּטֵלָה הַגְּזֵרָה לֹא עָבְדִינַן כִּדְמַעְקַרְא, אַף עַל גַּב דִּזְרִיזִין מַקְדִּימִין כוּ', דְּחַיְישִׁינַן שֶׁמָּא יַחֲזוֹר הַדָּבָר לְקִלְקוּלוֹ. תּוֹסָפוֹת. וְכָתַב הָרַ"ן דְּתִתְקְנוּ תְּקִיעוֹת וְתֵשַׁע בְּרָכוֹת בְּמוּסָפִין, דְּהָא עַל סֵדֶר בְּרָכוֹת תּוֹקְעִים כִּדְלְעֵיל, וְקֹדֶם לָכֵן הָיָה הַכֹּל בַּשַּׁחֲרִית:

יג **מַתְקִיעַ**. מִדְּלֹא תְּנַן תּוֹקֵעַ, דְּקֵדֵּק רַבֵּנוּ הַאי שֶׁאֵין שְׁלִיחַ צִבּוּר תּוֹקֵעַ אֶלָּא אַחֵר. וְטַעְמָא כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ה' דִּבְרָכוֹת לְעִנְיַן נְשִׂיאַת כַּפַּיִם, וְכָל חִלּוּקֵי דִּינִין דְּהָתָם שַׁיְכִי נַמִּי הָכָא. הָרֹא"שׁ:

יד דְּאֶפְשָׁר מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין וְסִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִין לְפָנָיו וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה. גְּמָרָא:

טו **רֹאשׁוֹן כו'**. מִשּׁוּם דִּזְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוֹת. גְּמָרָא:

טז **מַקְרֵא**. וְלֹא קָתָנֵי קוֹרֵא, הַיְנוּ טַעְמָא לְפִי שֶׁהוּא מַקְרֵא לַצִּבּוּר וּכְדַאָמְרִינַן הוּא אוֹמֵר הַלְלוּיָהּ וְהֵן אוֹמְרִים הַלְלוּיָהּ. הָרַ"ן:

משנה ח

יז **אֵין מַעֲבִירִין כו'**. מַאי טַעְמָא, שׁוֹפָר עֲשֵׂה וְיוֹם טוֹב עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה, וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. גְּמָרָא. וַחֲכָמִים עֲשׂוּ חִזּוּק לְדִבְרֵיהֶם הָכָא כְּשֶׁל תּוֹרָה. הָרַ"ן:

יח **לֹא תַּעֲשֶׂה**. זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי. גְּמָרָא:

יט כִּדְפֵרֵשׁ רַשִׁ"י. וְטַעְמָא, שֶׁהוֹאִיל וְהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ מִתְעַסְּקִים עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּלְמֹד, שֶׁיֵּדַע לִתְקֹעַ לְצֵאת יְדֵי חוֹבָה כְּשֶׁיִּבֹּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲבָל כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחִנּוּךְ לֹא. רַשִׁ"י. וְאַף דְּקָיְמָא לָן

קָטָן הָאוֹכֵל אִסּוּרִים אֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין לְהַפְרִישׁוֹ, הָנֵי מִלֵּי בְּמִלְתָא דְּלֹא מִפַּרְסְמָא אֲבָל בְּמִפַּרְסְמָא כִּי הָא שֶׁהַקּוֹל נִשְׁמָע לָרַבִּים, מְעַכְּבִין, דִּלְמָא נָפֵיק מִינֵהּ חוּרְבָא לִתְקַע בְּשַׁבָּת שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין. הָרַ"ן:

כ **מִתְעַסְּקִין**. שֶׁאוֹמְרִים לָהֶם תִּקְעוּ וּמִשְׁתַּדְּלִין עִמָּהֶם. הַמַּגִּיד:

כא **לֹא יָצָא**. לְמַה שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַ"ב פֶּרֶק דְּלֵעֵיל מִשְׁנָה ז' דְּבָעֵי כַּוָּנָה לָצֵאת, מִקְרֵי מִתְעַסֵּק כָּל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִתְקֹעַ תְּקִיעָה שֶׁל מִצְוָה, וּמַמַּתְנִיתִין דִּלְעֵיל לֹא שָׁמְעִינַן אֶלָּא דְּהַשּׁוֹמֵעַ צָרִיךְ כַּוָּנָה, אֲבָל הַתּוֹקֵעַ עַצְמוֹ הֲוָה אָמִינָא דְּיֵצֵא בּוֹ אֲפִלּוּ בְּמִתְעַסֵּק וְלֹא לְבַעֲי כַּוָּנָה לָצֵאת, קָא מַשְׁמַע לָן מַתְנִיתִין דְּהָכָא. וְתָנֵי תּוּ וְהַשּׁוֹמֵעַ, לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַף דְּנִתְכַּוֵּן לָצֵאת אִם הַתּוֹקֵעַ מִתְעַסֵּק לֹא יָצָא:

משנה ט

כב דְּסֵיפֵיהּ דִּקְרָא דִּוְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה אִיהוּ:

כג מִשּׁוּם דִּמְרָמֵי לַהּ רָמֵי מַתְנִיתִין וּבְרַיְיתָא אַהֲדָדֵי, מְשָׁנֵי לַהּ בַּגְּמָרָא דְּתַנָּא דִּידָן קָא חָשִׁיב תְּקִיעוֹת דְּכֻלְּהוּ בָּבֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **כְּשָׁלֹשׁ**. ר"ח גּוֹרֵס שָׁלֹשׁ יְבָבוֹת, וְלֹא כְּשָׁלֹשׁ, דְּהָא תְּרוּעָה עַצְמָהּ שָׁלֹשׁ יְבָבוֹת, וְהֵיכִי שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי כְּשָׁלֹשׁ. אֶלָּא שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלְּפִי שֶׁעִקַּר יְבָבוֹת בְּפִיו, קָאָמַר דְּשִׁעוּר תְּרוּעָה כְּשָׁלֹשׁ יְבָבוֹת שֶׁאָדָם מְיַלֵּל בְּפִיו:

כה **יְבָבוֹת**. בַּגְּמָרָא, דִּתְרוּעָה מְתַרְגְּמִינַן יְבָבָא, וּכְתִיב בְּאֵמִיהּ דְּסִיסְרָא [שֹׁפְטִים ה] בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו **בָּרִאשׁוֹנָה כוּ'**. שֶׁאֵין לַתְּקִיעוֹת שִׁעוּר לְמַעְלָה, שֶׁאִם רָצָה לְהַאֲרִיךְ מַאֲרִיךְ, וְאֵין הַדָּבָר נִכָּר כְּשֶׁהוּא מַאֲרִיךְ שֶׁיִּתְכַּוֵּן לִשְׁתֵּי תְּקִיעוֹת, אֶלָּא מֻחְמֶּסֶת כְּשֶׁהִיא כִּפְלַיִם כְּשִׁעוּר תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם הָכִי תָּנֵי תָּקַע בָּרִאשׁוֹנָה. הָרֹא"שׁ וְהָרַ"ן:

כז וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּמְשֹׁךְ עַד שֶׁיֹּאמַר עֲשָׂרָה זְכָרוֹנוֹת יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כָּךְ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח **אֶלָּא אַחַת**. הֵיכִנוּ תְּקִיעָה שֶׁלַּאֲחֲרִיהָ, וְלֹא כֵּיוֵּשׁ מְפָרְשִׁים דְּהַיְינוּ הָרִאשׁוֹנָה וְשֶׁמִּשּׁוּם הָכִי תָּנֵי תָּקַע בָּרִאשׁוֹנָה:

כט **שָׁלֹשׁ פְּעָמִים**. בִּשְׁבִיל מַלְכוּיוֹת, וְכֵן בִּשְׁבִיל זִכְרוֹנוֹת, וְכֵן בִּשְׁבִיל שׁוֹפָרוֹת. רַשִׁ"י:

ל דְּאַף עַל גַּב דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים הֵם זֶה לָזֶה, וּמֵהַאי טַעְמָא מוֹצִיא זֶה אֶת זֶה בְּבִרְכוֹת הַמִּצְוֹת, הָא תַּנְיָא בַּגְּמָרָא [אַמַּתְנִיתִין דְּהָכָא] יָחִיד שֶׁלֹּא בֵּרַךְ אֵין חֲבֵרוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו, וְטַעְמָא כָּתַב הָרַ"ן בְּשֵׁם יְרוּשַׁלְמִי מִשּׁוּם דִּתְפִלָּה מִסְתַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ: